

GRUDA

Št. 3.

1924.

Leto I.

Poštnina plačana v gotovini.

Vsebinska 3. zvezka.

Ks. Meško: Na poti v cerkev. — **Iv. Albreht:** Zemlja, naša mati. (Dalje). — **Dr. Iv. Lah:** Cestar Jakob. (Dalje). — **Jan Plestenjak:** Romanca. — **Ciril Jeglič:** Na kmetih. — **A. Drozdov-dr. N. Preobraženski:** Kovaljov, Koroljov in Arkadij Petrovič. (Konec prihodnjic). — **S. T.:** Zveza slovenske kmetijske mladine in njen pomen. — **B. Skalický:** Kmetijsko šolstvo. — **Gospodinjki tečaj „Zveze društev kmetijskih fantov in deklet“ na Brezovici.** (Slika). — **Mara P.:** Rada bi, rada... — **M.:** O oporoki. (Konec). — **I. A. Krylov-I. Vdovič:** Kmet in razbojnik. — **Dr. J. Rajar:** Zatiranje prašičje rdečice. — **Dipl. agr. A. Jamnik:** Razvoj piščeta v jajcu. (Dalje). — **Mara P.:** Večer. — **Gustav Strniša:** Na vrtu. — **RAZGLEDI:** Organizacija. — Ženstvo. — Pomenki in nasveti. — Prosveta. — Po svetu. — Listnica uredništva.

Naročnina znaša za Jugoslavijo celoletno Din 30, polletno Din 15; za inozemstvo celoletno Din 50, polletno Din 25.

V podrobni prodaji stane III. zvezek Din 3.

Uredništvo: Ljubljana, Škofja ulica 8, I. nadst.

Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje Ivan Albreht.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7

blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, klova, belega in rujavega platna, šifona, kravat, žlic, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in brivce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt. Cepilne nože. Vse na veliko in malo.

Kje se najboljšo kupi, je že brez dvoma znano!

„Pri nizki ceni“

Ignacij Žargi Ljubljana
Sv. Petra cesta 3.

Nudi cenj. odjemalcem veliko izbero potrebščin za krojače in šivilje. Velika izbera rokavic, nogavic in površnih ženskih volnenih jopie. Razno moško, damsko in otročje perilo, svilene pletene samoveznice itd. po priznanih znižanih cenah.

Na debelo!

Na drobno!

Ksaver Meško:

Na poti v cerkev.

(Poglavje iz novele „Peter Petrena“.)

Hudičev boter je ta tvoj Petrenov Peter, ne pa svet mož.“
 „Tvoj jezik, Matjaž. Obesili te bodo zanj v vicah.“
 „Bog daj, Nežika,“ se je široko-lokavo smejal Matija.
 „Da le pridem v vice, pa mi nebesa ne uidejo.“
 „Ne vem, če ti ne bodo. Z vsem svetim norce briješ.“
 „Kako z vsem svetim, Nežika moja? Bog ne daj! Pravim samó,
 da je Peter hudičev boter, ne pa svet mož, kakor bi ti rada.“
 „Pa vendar v cerkvi naprej moli. Torej ne more biti tako na-
 opak človek.“

„Mati božja, v cerkvi naprej moli! Tako je to, kakor če bi Ma-
 tija Zelenjak mašo bral.“

„Ne boj se, da jo kdaj bi.“

Matija je s peračasto roko zamahnil mogočno-odklanjajoče.

„Se tudi ne. A Peter? Pa ne veš, kako je do te časti prišel?
 Kakor če mačka v sili skoči v vrelo kašo.“

„Saj so mu vendar gospod sami rekli.“

„Rekli pa, rekli. Govorjenje kakor kislja repa brez soli in za-
 beli. Pa res ne veš, kako je to s to komedijo bilo?“

„Vem.“

„Pa če tudi veš, boš vendar vso stvar stokrat zaobrnila, na
 glavo jo postavila kakor vsaka ženska. Mati božja, da so mu gospod

rekli! Ne, pravim. In še: ne! Stvar je bila taka, da je stari Vidovič — skopuh najgrše sorte, Petru prav brat v tem grehu —“

„Ne obiraj rajnih!“

„Saj jih ne. Samo resnico govorim. Ti, Nežika, pa poslušaj in mi daj izgovoriti. Torej stari Vidovič, ki je dolga leta naprej molil, je zbolel. Pa pozvoni v nedeljo četrť ure pred mašo k molitvi. Po cerkvi tiho. Ženske se spogledavajo, pokašljavajo. Fajmošter odgrnejo tisto zeleno plahto pri spovednici, pogledajo po cerkvi: Vidoviča ni v klopi, da bi molil. Odgrnejo čez čas plahto drugič in se zakregajo: „Ali nihče ne zna rožnega venca, če Roka ni tukaj?“ Še hip molk po cerkvi, kakor bi vsak premišljeval, ali naj začne on. Kar zažaga v to tihoto s svojim hreščečim glasom Petrenov Peter: „V imenu Ččeta in Sina in sv. Duha. Verujem v Boga Očeta...“ Tako je prišel Peter do te časti, pa nič drugače. Sam si jo je vzel. Na krvavi rihti lahko prisežem, da je bilo do pičice tako.“

„Pa če mu je gospod niso odvzeli, je je bil vreden.“

„Vreden kakor levi razbojnik nebes. V cerkvi naprej moli, doma ženo pretepa.“

„Saj je ne, Matjaž.“

„Morda zdaj ne, ko jo dovolj tepe jetika. Pa stradati jo pusti, da bo od samega gladu konec vzela.“

„Betežna je bila že, ko jo je vzel.“

„Prav zato jo je vzel. Da bo tako kmalu umrla, je računil, nesnaga.“

„Tebi je povedal, kaj?“

„Ne, ni mi. Si nisva tako na roko.“

„Strupen sosed mu si, Matjaž.“

„Dobro, da je pet goric med nama. Ne morem videti skopuhov in lakomnikov.“

„Pijanec pa Peter vendarle ni.“

„Ne, tisto ni, po pravici povedano. Preveč se mu vse smili, tudi vino, dar božji.“

„Da bi se smililo le tudi drugim,“ je strupeno odbila Nežika.

„Da bi se meni, Matiji Zelenjaku, si hotela reči, Nežika, vem. Res, pijem ga rad. „Bog mi greh odpusti. Žene pa vendar nisem nikoli pretepal.“

„Pravijo, da včasih ona tebe, kadar prideš preobložen domov — pravijo tako.“

Matija je zбоčki pogledal spremljevalko in si potisnil klobuk na stran, kakor da mu je hudó vroče. Zamolklo in nekako zamišljeno je dejal: „Tu se pot cepi. Ti, Nežika, greš gotovo tu gori med

sepi, lepša pot je. Jaz jo mahnem kar spodaj pod goricami; je bolj blatno, pa bliže.“

Ko je bil že nekaj korakov od spremljevalke, je pljunil in zlovолjno mrmral: „Vrag se prepiraj s tercialkami, jaz se ne bom, na cerkveni poti še najmenj. Kos jim tako nihče ni, še rogati ne.“

Ivan Albrecht:

Zemlja naša mati.

(Dalje.)

o, gospod Untergrund, kaj pa šele jaz, ki sem se tolikrat potil in trudil!“

„Ho-ho-ho,“ se je smejal tujec s takim glasom, da je Agato kar streslo. „Ti se — mislim — rad potiš in trudiš!“

Nato sta oba utihnila in, kakor se je zdelo Agati, sedla čisto v njeni bližini. Šumenje papirja in zvok stekla — oboje je Agati povedalo, da se potnika okrepčujeta. Nekaj časa ni bilo slišati drugega nego krepke požirke, ki so se od časa do časa

ponavljali. Potem je povzel tujec:

„No, zdaj mi povej, kako je in kaj, da se vem ravnati. Če ni pripravljeno, kakor sva se menila, potem raje sploh ne hodim v to prekleto Dolino.“

„No, no, gospod Untergrund, kaj vam pa je danes?! Doslej vas nisem poznal s te strani... Da bi omagali na pol pota in rekli: zbogom?! Čemu je bilo potem sploh vse moje delo?“

Zdaj je Agata spoznala, da govori pisar Kljuka iz sosednjega trga, tisti zavrženi dedec, ki se ga boji vsak pošten človek. Večkrat je že slišala, da ogoljufa vsakega človeka, ki mu pride v pest.

Medtem se je spet oglasil tujec:

„Kakor sem dejal, bi rad že enkrat imel mir. Ali je preskrbljeno tako, da se lahko ustalim tukaj? Če ni, ti povem takoj, da si pojdi k vragu po svojo nagrado!“

„Gospod Untergrund!“ se je zavzel pisar, Agata pa se je zdajci domislila, da je slišala to čudno ime dopoldne pred cerkvijo, ko je oznanjal Grom svoje razglase. Zato se je njena radovednost še povečala. Ostro je poslušala pisarja:

„Kar sem rekel, sem rekel. Tla so zdaj pripravna, kakor še nikdar. Zagodov Jakob je čisto na niti. — To pa rečem, da lahko

ne pojde. Na zemljo so namreč priklenjeni ti ljudje s tolikimi vezmi, da je joj. Treba bo previdnosti in velike spretnosti.“

„No, no,“ se je spet zarežal Kurt Untergrund, „to naj bo le moja skrb. Samo, da so res pripravljena ugodna tla. — Kaj pa ženske?“

„Ženske?“ je basasto zavil in zategnil Kljuka, „s temi bo pa težko. No, mogoče pojde tudi pri teh... Najprej pa bo treba imeti zemljo, zemljo, gospod Untergrund. Brez nje ni po teh krajih nič. Če pa imate enkrat zemljo, vam bo vse ostalo navrženo!“

„Govoriš kakor s prižnice,“ je malce nejevoljno pripomnil Untergrund.

„Samo resnico, samo golo resnico. Jaz nimam navade, kakor marsikdo, da bi čakal in govoril in takorekoč goljufal —“

„O, ti plesnjivi svetnik,“ je pomislila Agata, „kako je zdaj naenkrat nedolžen! Kakor Lahov koš!“

Medtem se je spet oglasil Kljuka:

„Če se prav vsuknete, pride morda še to in ono. Kar se pa tiče žensk, če vam ni kar brž za jarem, bi vam nekaj svetoval —“

„Poslušam —“

„To namreč ni tako, kakor si mislite vi. Ženske po teh krajih so jeklene —“

„Beži, beži, pisavec, tvoja modrost je pa menda slamnata,“ ga je zaničljivo vščenil Untergrund.

„No, no, bova videla,“ se je užaljeno odmaknil Kljuka.

Nekaj časa sta potem molčala oba. Agata se je že naveličala teh pomenkov in se je hotela tiho odplaziti in smukniti potem brž proti domu, da je ne bi ta dva človeka opazila. Predno pa je mogla izvršiti svojo namero, jo je opozoril in jo spet pridržal pisavec glas:

„Kaj sem hotel že reči, gospod Untergrund — Veste, tisto z ženskami ni tako slamnato, kakor se vam zdi. Le skusite se zvezati s katero, boste videli, kako vas bo potem imela na povodcu!“

„Ali imaš slabe skušnje?“

„No, pa kako! Da me ni sam Bog rešil moje Kristine, bi danes ne hodil z vami tod brez prič. Kakor polh v škatlji, tako sem bil na tesnem.“

Untergrund se je smejal in tudi pisavec sam je hreščal nekako tako, kakor da se smeje. Agata pa je mislila:

„In za tega človeka je bilo pred cerkvijo treba oznanjati, da pride v Dolino?... Saj mora biti cel tolovaj! —“

Medtem sta oba vstala in se odpravila. Spotoma je dejal Kljuka:

„Nekaj bi vam svetoval, gospod Untergrund. Takoj tu doli je bajta, ki je polna nadlog. Štelovka je njena gospodinja. Ta bajta vam hrani pod svojo streho pravi biser.“

„Oho —“

„Brez šale, gospod Untergrund! Kar poznam deklet, je Agata najlepša! — Jaz sem že dostikrat mislil nanjo, pa se ne morem prav približati —“

„A jaz bi lahko?“

„Kdor ima denar, temu je vse lahko! Revščina je v bajti, Agata pa je lepa ko solnce. Poleg tega ne more misliti na ženina, ker je slepa —“

Tujec ni odgovoril, vsaj Agata ni več slišala njegovih besedi; kajti pisačevo govoričenje jo je zaskelilo, da se je zvila kakor pod udarci korobača. Hipoma je bila kakor razgaljena in onečaščena.

Plaho je prekrizala roke na prsih, se zvila in krčevito zaihtela.

„Moj Bog, moj Bog, kaj sem jim storila, da barantajo ljudje zame kakor za živino...“

In tisto uro se je Agata še tesneje zaklenila v svojo bolečino. Prisegla si je, da hoče biti na straži in se maščevati. Nad kom in kako, tega sicer ni vedela popolnoma, jasno pa ji je bilo, da mora biti njena poglavitna misel: maščevanje!

III.

Po večernicah je bilo pri Ščemetu zelo pisano in živahno. Ščemetova hiša je bila stara, ponosna in prostorna stavba, ki je po vsej svoji vnanjosti pričala o velikem blagostanju njenega lastnika. Za hišo so stala v dolgi vrsti mogočna gospodarska poslopja: kašče, hlevi, skednji in kozolci ter razne šupe za vozove. Ščeme je bil glava v fari in kar je kaj veljalo, se je vstavljalo pri njem.

Okrog treh popoldne se je pripeljal Dinko Pajk, ki ga je mati Ščemečka pozdravila zelo spoštljivo in ljubeznjivo. Bil je to visok, slok in zagorel človek, nekaka čudna mešanica gospoda in kmeta, prijazno in kratkočasno bitje, ki ni nikoli preveč zadrževalo mošnjčka. Prihajal je sem z vipavske strani, kjer je imel lepo posestvo in obširne vinograde, ki jih je leto za letom pridno krčil in zmanjševal. Prodajal je namreč svoje pridelke po trikrat na leto: spomladi, poleti in v jeseni. Prihajal je najraje v Dolino, kjer je ostajal po teden dni in še čez. Zato je tudi zaleglo, kjer se je ustavil, in zato ga je tudi mati Ščemečka tako prijazno pozdravila, ko je čula pridrdrat njegov voz.

Bil pa je Dinko Pajk tudi drugače mikaven človek; kajti njegovo posestvo je bilo še brez gospodinje. Dasi ga je ovdovela mati priganjala, naj si poišče nevesto in dasi je gorelo zanj mnogo src, se veseljak le ni mogel odločiti.

No, to nedeljo se je zdel Ščemečki nekam posebno slavnosten, pa mu je brž pripomnila:

„Zdaj se pa poslavljate, gospod Dinko, ali ne?“

Pajk je skočil z voza in izročil konja hlapcu. Skrbni gostilničarki je najpreje odgovoril samo s smehom, potem pa je pomežiknil:

„Saj bi bilo že čas, ali ne?“

„Ej,“ je menila Ščemečka, „takemu fantu, kakor ste vi, se nikoli ne mudi.“

„Zlodja, fantu! Saj sem že siv.“

„Oh, oh, pa le od prahu, ne od let,“ je branila Ščemečka, ki je znala in vedela, kako je treba z gosti govoriti, da ne pozabijo Ščemetove hiše.

Pajku so njene besede tudi res prijale. Bil je že kolikor toliko sin južnega solnca, vroč in nagel, obenem pa je imel poleg vseh ostalih le še najrajši samega sebe na svetu.

Ko sta šla proti hiši, je dejal:

„Je kaj ljudi pri vas?“

„Nekaj jih je že, še več jih pa pride,“ je hitela Ščemečka. „Saj smo dali oznaniti pred cerkvijo, da pridete.“

„Je že prav! Se tudi velja. Letos, vam pravim, bo taka kapljica, da bi se je še sam Bog ne branil.“

„Na, no,“ se je od strani vtaknil vmes sluga Grom, ki ni nikoli zamudil take priložnosti, „saj se je mi tudi ne bomo! Bog vas sprimi, gospod Pajk!“

Pomolil je nagovorjenemu svojo mesnato roko in se kolikor mogoče prijazno smehljaj. Pri tem so mu oči čisto izginile v gubah starikavih, zalitih lic, da je bil njegov obraz podoben ponesrečeni krinki.

„Grom lani, Grom letos — ti si korenina,“ se je smehljaj Pajk in je potrepil nizkega možino po rami. „Ali nisi nič žejen.“

„Hm,“ je dejal važno debeli Grom, „ni ga fanta, ki bi znal tako pogledati svoje dekle —“

„E, gobezdalo staro,“ ga je v tem hipu presekala njegova žena, ki je vedno rada oprezovala za možem, „kaj pa spet brusiš prazne čeljusti.“

Družba se je zasmejala, Grom pa je pomomljal:

Cestar Jakob.

(Povest.)

I.

Cestar Jakob je umrl daleč od domovine, sredi ceste, nikomur poznan in skoraj nepokopan.

To se je zgodilo tako:

Ko je bil Jakob mlad, je živel na kmetih pri svoji materi v ubožni hiši in ni vedel niti po kaj je prišel na svet niti kaj bi počel in ne kaj bo iz njega. Drugi so imeli kmetije, posestvo, gospodarstvo in bogastvo, on pa ni imel ničesar. In tako je mislil, da mu je usojeno preživeti vse življenje brez svojega doma, brez polja in brez poklica.

Koliko jih je bilo na vasi, ki so živeli tako! Zato se mu je čudno zdelo, ko ga je vprašala mati: „Jakob, kaj bo iz tebe?“ Gledal jo je z začudenimi boječimi očmi in se mu je zdelo, da na tako vprašanje ni treba odgovora. Svet je velik in vsak človek živi do smrti. Toda počasi je vprašanje čim dalje bolj resno stopalo pred njegove oči. Njegovi tovariši izza mladih let so se lotili dela: nekateri so vozili s konji, drugi so pasli črede, in drugi so delali v delavnicah ter se pri mojstrih učili dela. Kaj pa s teboj, Jakob? Takrat je Jakob začutil, da je treba odgovoriti na ono težko vprašanje. Toda kako naj bi odgovoril? Ako imaš kmetijo, moreš prijeti motiko v roke in oditi na polje; ako so konji pri hiši, zaprežeš voz in se voziš; ako poznaš mojstra, greš k njemu v delavnico in delaš. A kaj bi Jakob, ko nima ničesar! In tako se je Jakobu zadelo, da je treba oditi iz domačega kraja, da najde v svetu zase primerne delo.

Ko je nekoč zjutraj visoko sijalo solnce preko daljnih cest, je Jakob odšel v svet iskat svojega poklica.

II.

Jakob je prišel v mesto in se je začudil. Hiše visoke kakor dva farovža, ceste lepe kakor doma pred cerkvijo in ljudi polno, kakor da so se sešli z vsega sveta. Obstal je na vogalu ulic in je dolgo gledal dirindaj pred seboj. Videl je gospode v visokih klobukih, v črnih suknjah, z zlatimi naočniki in s srebrnimi palicami v rokah; videl je lepe gospe s pisanimi krili, s pajčolanom čez obraz in z rokavicami na rokah; videl je otroke, vesele in po-

skočne, s torbicami na hrbtih in s knjigami pod pazduho. Kaj boš ti, Jakob, v tem lepem mestu, polnem bogastva? Kaj hočeš med to gospodo ti, kmet, bosopet in v slabi obleki? Ali ni bolje pobegniti ven iz teh zidov tja na zeleno polje, v preproste vasi? Toda Jakob se ni dal premotiti. Zagledal je ljudi obložene s tovari; nosili so težka bremena po sredi ulic; videl je ljudi vprežene v vozove, ki so vlekli težke zaboje s trdimi koraki; videl je delavce na odrih ob cesti, kjer so popravljali staro hišo in dvigali težko kamenje. In si je mislil: „Mnogo je ljudi in vsak ima svojo pot; bogve od kod so prišli in kaj so bili poprej; zakaj bi jaz ne bil nekoč, kar so sedaj oni. Tako je mislil in je odšel dalje po ulici. Skoraj ni več videl mesta. Pred njim so se razgrnile sanje o bodočnosti. Mislil si je, da postane gospod. Vstopil bi v kako prodajalno, pomagal bi pri trgovini in bi postal bogat trgovec. Ali pa bi stopil v šolo, učil bi se noč in dan in bi postal učen človek. Ali pa bi stopil v službo k premožni gospodi, stregel bi po vseh svojih močeh in bi postal kakor njih lastni sin. Čez nekaj let bi stopal on sam po ulicah tako ponosno, v lepi obleki s palico v rokah.

Tako je sanjal Jakob v mestu do večera, ko je padla noč.

III.

Po ulicah so zažarele svetilke in Jakob ni vedel, kam bi krenil. Plazil se je ob svetlih izložbah, ob bogatih hišah in ob šumečih nabrežjih in je gledal v visoka polzastrita okna, kjer so se svetile jasne luči v noč. Tam za onimi zavesami je Jakob videl v mislih lepe okrašene sobe, s polnimi obloženimi mizami in mehкими belimi posteljami: pri mizi sede gospod, gospa in otroci... Vsi so veseli in se smejejo. Ko bi mogel — je mislil Jakob — vsaj priti pred kuhinjska vrata in snesti, kar jim bo ostalo; boljši bi bili njih ostanki, nego doma cela večerja... Toda nikogar ni bilo, ki bi ga bil pozval. Kako bi ga pozvali, ko ga ne poznajo in ne vedo zanj. Toda vkljub temu se je Jakobu zdelo, da to ni nemogoče.

Zasanjal se je sam v svoje misli in se mu je zdelo, da ga je prijela za roke lepa bogata gospa in ga je vprašala, od kod je in kam hoče. „Jakob sem“ — je odgovarjal šepetaje — „v svet grem iskat poklica in zaslužka. Ubog sem in zapuščen, iz revne hiše in brez pomoči; Bog vas bo nagradil za vaše dobro delo.“ Šel je z njo naprej in je videl že odprta kuhinjska vrata, kjer so se kadle dišeče jedi — — —

Pri tem se je Jakob spotaknil in je padel. Ogledal se je in se je zavedel. Bogate dobre gospe ni bilo nikjer, sanjal je bil sam s seboj; na tleh pred njim je ležala ženska z otrokom v naročju.

Jakob se je bil spotaknil ob njo. Ženska je zavzdihnila in se razjezila nad njim. Jakobu je bilo neprijetno.

„Odpustite,“ je rekel — „nisem hotel, sanjalo se mi je. Lačen sem.“

„Potem pojdi svojo pot,“ je rekla ženska, „kaj se potepaš tod okoli.“

„A kam naj grem?“ je vpraševal Jakob, „kam naj grem, da bi dobil jesti.“

„Koliko jih je, ki nimajo jesti,“ je rekla ženska, „ako se boš potikal tod okoli, te bodo zaprli.“

Jakoba je obšla groza. Vse sanje so se izpremenile v strah.

„Ali ni nikjer dobrih ljudi,“ je vpraševal Jakob — „jaz ne poznam mesta...“

„Potem pojdi na samostanska vrata, tam lahko kaj dobiš,“ je rekla ženska.

„Ko bi znal,“ je govoril Jakob.

„Pojdi po ulicah naprej, dokler ne prideš do stopnic,“ je rekla ženska in je stisnila k sebi svojega otroka.

„A kaj bo z vami,“ je vprašal Jakob poln hvaležnosti in sočutja.

„Jaz pojdem domov,“ je rekla ženska in je počasi vstala...

Jakob je odšel naprej po ulicah, prišel je do stopnic in je zagledal samostanska vrata. Nekaj ljudi je sedelo po stopnicah. Jakob se je približal, priplazil se je bliže k vratom, stegnil je roko in je dosegel gorek krompir. Sedel je na kamen in je zaspal.

(Dalje prih.)

Jan Plestenjak:

Romanca.

Pri cvetu pisan cvet dehti,
vse v solncu jasnem zeleni.
Dekleta v radosti žare
in kot cvetlice vse rde;
ljubezen jim v očeh gori
kot tebi je nekdanje dni.
A ti?... Ko da iz groba glas je tvoj,
zamolklo pravi mi nocoj:

moj ljubi v črnem grobu spi
iz groba meni govori:
„Res lep, prelep je češnjev cvet
in res mameč je spev deklet,
a slana vzame češnjev cvet
v bolesti umrje spev deklet...
Na mojo, dekle, prideš pot,
na mojo tiho, mirno pot.“ —

— Pri cvetu pisan cvet dehti,
vse v solncu klije, zeleni,
za mojo bol pa solnca ni...
Ne vidim dragih več oči,

Pri cvetu pisan cvet dehti,
vse v solncu jasnem zeleni.
A ti?... Ko da iz groba glas je tvoj,
tako se ga bojim nocoj...

Gust. Pirca

Dne 3. maja t. l. je minilo leto dni, odkar nam je nemila smrt ugrabila moža, ki si je pridobil nebroj zaslug za razvoj našega kmetijstva, — Gustava Pirca. Dolgih 40 let je neumorno deloval za prosep kmetijstva. — Rojen je bil 1859. l. v Škofji Loki na Gorenjskem. Služboval je najprej kot pristav na bivši vrtnarski in sadjarski šoli na Slapu pri Vipavi. L. 1884. je prišel v Ljubljano, kjer je deloval in vodil Kmetijsko družbo do svoje prerane smrti. Slovenski kmetijski živelj bo ohranil zaslužnega moža v hvaležnem spominu.

Na kmetih.

gabrovju sedi Nacek ter poje libero. Tu živina rada je in z vejic ptičke žvrgole, — pa da bi je ne zapel? Še angelci bi libero poslušali, tako je lepa: tidrajla — tidrajla — tidrajla-lalalom!

Pa je prišla mimo gospa, nesrečna gospa. Se ustavi in vpraša:

„Kaj poješ, nedolžno dete?“

„Jaz? Hm!“ Kakor da ni čula!

„Kakšna pesem je to?“

„Libera. Gospod so rekli, da je to li-

bera.“

Gospa se čudno zamisli, se milo ozre, še slaje, mehkeje pove:

„Ali bi šel z menoj?“

„Kam pa?“

„V Ljubljano.“

„Po kaj?“

„Zato ker si mi všeč! Ker te imam rada, ljubček moj! Pojdeš?“

„Ne grem.“

„Bom zate skrbela, ti bom novih oblekc kupila in čeveljčke, da ne boš bos, in klobuček, paraden, da boš po mestu hodil, gospodič mlad...“

„Ko me pa ata ne puste!“

„Bom jaz z vašim atom govorila!“

„Pa me mama ne puste!“

„Bom še z mamó govorila! In če dovolé —“

„Potlej pa jaz ne grem! O, saj ne bodo pustili! Kdo bi pa pasel. O, naše Micike Šavra še videti ne sme! Veste, je togotna in sitna tako, naša Šavra, da jo krote samo ata in jaz. Jo jaz molzem, in če ji šibo pokažem, me kar uboga.“

Nesrečna gospa je malone zaplakala.

Nacek se je ustrašil in se mu je inako storilo. „Nič ne jokajte! Ali Vas je morda strah domov? Saj, če hočete, bom pa še eno zapel!“

In jo je zapel, tidrajla-libero.

Posušeni strugi nismo več hvaležni za to, kar je prej dajala.

(Rabindranat Tagore.)

Kovaljov, Koroljov in Arkadij Petróvič.

(Grofu A. N. Tolstemu.)

(Dalje.)

agrmel je zapah. Arkadij Petróvič je zadržal odpiranje, ker se je z vso močjo upiral v vrata. Po temi v skednju se je na prostem vse dobro videlo. Arkadij Petróvič je zagledal dečka s zlatom na ramah, razburjenega in finega obraza, ki ga je motril zažmirenih oči. Kovaljov je divje bil okoli sebe; trije vojaki so mu zvezali roke na hrbtu. Arkadij Petróvič bi se najrajše zjokal; z obema rokama je pograbil roko dečka in govoril brez sape, ves zmeden od

veselja!

— Hvala vam, poročnik, da ste me oprostili. Jaz sem iz Moskve, sem se hotel zmuzniti k vam. Kako čakamo na vas tam, v Moskvi, kako verujemo v vas, verujemo v to, da rešite stradajočo... domovino...

Častnik je oprezno oprostil roko in zasmehljivo pogledal Arkadija Petróviča.

— S kom imam čast? —

— Jaz sem iz Moskve. Mogoče poznate — Mala Lubjanka, številka...

— Ne, ne poznam. Takoj vas bodo peljali k štabu. —

— Da, da, hvala vam... —

— Kakšno strašilo pa je to? —

Koroljov je stopil iz skednja in se globoko priklonil častniku, tako da so mu lasje padli čez krvavi obraz. Ko pa se je vzravnal, so mu padli lasje zopet nazaj tako, da so se odkrile prebite ustnice in od krvi črni nos. Samo njegove oči so gledale svetlo kakor pri malem dečku.

— Odkod si pa ti?

— Kmet iz vasi Ganjkina, Ivan Petrov Koroljov. Sel sem, vaše blagorodje, po lastnem pravilu, ker leži moja žena v kuzminski bolnici na porodu pri doktorju Karlu Ivanoviču. —

— Kdo pa te je tako poslikal? —

— Trpel sem, vaše blagorodje, brez krivde. —

— Že dobro, k štabu. Ali so vsi tukaj? Gavrilčuk! —

Gavrilčuk, širokoprsi korenjaški vojak z Georgijem¹ na prsih, je peljal Koroljova in Arkadija Petróviča k štabu. Vas je oživila. Vojaki so hodili po hišah in se glasno smejali. Več ljudi je obkolilo mlado žensko in izpraševalo, če je na vasi kaj deklet, ki so jim všeč častniki. Zenska je počepnila in cvilila: „Pustite me, oj, ne mučite me, sokoliči.“ Prostočvoljci so jo ščipali v prsa.

Štab se je nahajal v osamljeni hiši. Konji so bili privezani k vrbi. Dva vojaka sta sedela na pragu in se igrala s kuštravim in dolgouhim psičkom. Psiček jima je rinil med škornje zaspani gobec in mahal z repom.

— Ujetniki, kaj? —

— Komunisti. —

— Dovolite, — je rekel ogorčeno Arkadij Petróvič; — kako pravico imate, da naju obdolžite komunizma! Jaz bom to javil gospodom častnikom. Komunistov vendar ne bi bili rdeči zaprlí v skedenj in jim grozili, da jih ustrelé. —

— No, pa kaj, saj nismo nič rekli, — sta istočasno rekla vojaka in jima napravila pot. V veži pod klopjo so stali lonci, pokriti z deskami. Enooka mačka, vsa v repju, je vohala po njih in stisnila rep med noge. Arkadij Petróvič je stopil v hišo in zagledal na mizi svečo, steklenico žganja, kozarec in s stearinom pokapljane papirje. Pri mizi je sedel v odpeti bluzi debeli polkovnik. Imel je zabuhel obraz in nepočesane brke. Naslonil se je nad mizo, gledal svečo in brskal po stearinu. Pobočnik z belo obvezo na roki je sedel na klopi pod svetimi podobami. Njegove mlade bistre oči so bile rdeče — ali vsled trudnosti ali pa vsled izpitega žganja. Na tleh je čepel prileten in plešast tretji častnik in si delal cigarete. Stročnice so se mu trgale. Z jezo jih je metal pod klop in govoril: „E, vrag te vzemi!“

— Koga si pripeljal, Gavrilčuk? — je vprašal polkovnik brezbrizno; privzdignil je samo rumene nagubančene veke.

— Javljam, da so ju poročnik Smirnov poslali v štab. Našla sta se v skednju — v zaprtem položaju en kmet in en boljši človek. —

Častnik, ki je delal cigarete, se ni obrnil, pobočnik pa je pogledal ostro in radovedno. (Konec prih.)

¹ Rusko odlikovanje.

S. T.:

Zveza slovenske kmetijske mladine in njen pomen.

Zemlja, ki nam večno daje kruh in z njim predpogoj za razvoj našega življenja, je oni neizčrpni vir, ki se mu mora človeštvo zahvaljevati za svoj obstoj. Njena večna stalnost je edina garancija, na katero se more človek v svojem težkem življenjskem boju brezskrbno nasloniti in katera mu daje vedno novih, zdravih sil za kulturni in gospodarski napredek človeštva. Zakon zemlje je najvišji zakon in bistvena osnova celokupnega zakonodajstva, je temeljni zakon človeške družbe. On urejuje razmerje človeka napram zemlji in mu s tem daje življenjski smoter in zanj potrebne smernice. Vse ostalo na svetu je podvrženo spremembam, samo zemlja s svojim večnim zakonom ostane vedno ista.

To je bistvo ideje, ki je stara kakor človeški rod; kajti s pojavom človeka na zemlji je nastal tudi odnošaj med njim in zemljo. Nosilec te ideje pa je predvsem oni, ki z zemljo živi, na njej dela in z njo redi sebe in svojo družino, je naš kmet. In kakor je zemlja stalna, tako je stalen tudi na njej on, ker ve, da je ravno zemlja podlaga življenja njega samega, njegove rodbine, naroda in človeštva. Nerazdružljiva je vez, ki ga veže z zemljo; saj ji je ostal zvest celo tedaj, ko je bil suženj, ko so ga razni grajščaki prodajali z njo vred, kakor prodaja danes kmet svojo živino. V njem živi ljubezen do matere-zemlje in ravno ta ljubezen tvori ono mogočno

silo, s katero ga je zemlja navezala nase in s pomočjo katere uspešno kljubuje vsem neprilikam svojega življenja. Ljubezen do zemlje je ona nevidna sila, ki ga žene, da stvarja nove vrednote, a tudi sila, ki mu narekuje v slučaju potrebe neizprosni boj za obrambo svoje grude.

Kmetovalec neobhodno potrebuje za svoje plodonosno delo mir in red, da more izvrševati svojo vzvišeno nalogo. Poleg svojega pozitivnega dela je še vedno pripravljen prevzeti nase še toliko breme, potrebno za vzdrževanje obstoječega društvenega reda in miru, ker je to tudi vedno njegov lastni interes. S svojim delom daje človeški družbi vse, kar potrebuje, da živi, napreduje in stvarja nadaljne vrednote znanosti, umetnosti in civilizacije. Zato je kot element stalnosti, dela in miru obenem tudi najjačji in najzanesljivejši element društvenega reda, edini element, na katerega se vsaka država vedno lahko zanese. Za vse to pa ne zahteva zase ničesar drugega kakor priznanje pravic, ki mu jih daje njegovo delo, pravic do miru in reda ter z njimi možnosti za nadaljni svoj razvoj.

Države, ki upoštevajo to njegovo zahtevo in uravnajo svoje zakone v okvirju večnega zakona zemlje, postavijo s tem svojo državno zgradbo na trden temelj, ki mora v najkrajšem času doprinesiti narodu ozdravljenje vseh še nezdravih razmer in to v moralnem kakor materijalnem oziru. Temu v dokaz nam služi sedaj po vojni najboljše nagla opomoč poljedelskih držav napram počasni konsolidaciji nepoljedelskih.

Ker je razvoj našega političnega življenja po večini že obračunal z absolutizmom in prihaja vedno bolj do besede volja ljudstva-demokracija, je razumljivo, da se uveljavlja pri tem tudi kmetovalec kot najvažnejši činitelj društvenega življenja in da hoče uresničiti svoje zahteve, hoče zagotoviti mirni razvoj ljudskega društva z zavarovanjem stalnega miru in reda. Da more to izvesti, mora sodelovati na upravi ljudskega društva in jo prevzeti v lastne roke. Samo na ta način mu bo mogoče izpolniti nalogo, ki mu jo naklada njegovo življensko poslanstvo. Za to pa rabi silne moči, katero mu nudi samo trdna stanovska organizacija. Z njo bo dosegel, da se bodo države uredile po principu pravičnega zakona zemlje. Ko pa bodo vse države stale na tem stališču, tedaj ne bo več krvavih vojn, ne bo več klanja ljudi, ne požiganja domov in ne uničevanja rodovitnih polj, sadov potu in žuljev človeka — oratarja.

To stanje je cilj našega kmetskega pokreta. Zanj so se borili naši pradedje, zanj je prelival svojo kri naš kmet, zanj je bil kro-

nan z ognjeno krono naš prvi kmetski kralj — Matija Gubec. Zanj je padel lansko leto vodja bolgarskih kmetov Stambolinsky in nebroj drugih. Vse te žrtve, doprinešene skozi stoletja na oltar naše svete ideje, so seme, iz katerega klijejo dan na dan nove sile, ki se stavijo ideji na razpolago.

Usoda je hotela, da smo ravno mi Slovani kot izključno poljedelski narodi (80 do 90% kmetov) poklicani, da prednjačimo v tem boju in izvojujemo človeštvu dobo miru in napredka, dobo splošnega blagostanja. Ravno na tem poslanstvu Slovanstva temelji znani izrek: Romanov je preteklost, Germanov je sedanost, Slovanov je bodočnost. — Pri tem plemenitem delu nas veže dvoje najtrdnjših vezi: skupna mati — zemlja in skupni materni jezik slovanski.

Kakor v vsakem, tako stoji tudi v našem pokretu mladina v prvi vrsti. Ona pravilno pojmuje to veliko in vzvišeno nalogo, zato se je vrgla z vso svojo navdušenostjo in poštenostjo svoje mladosti v boj za popolno uveljavljenje velikega zakona zemlje v vsem družvenem življenju. Dobro vedoč, da je predvsem potrebna trdna stanovska organizacija, izvedla je isto najpreje po posameznih državah in prehaja sedaj k drugi dobi svojega dela, k združitvi teh organizacij posameznih slovanskih narodov v skupno in mogočno organizacijo celokupne slovanske kmetske mladine. Tako združena bo predstavljala silo, ki bo odgovarjala važnosti pokreta in s katero bo visoko dvignila naš zeleni prapor miru in dela ter ga ponesla skozi boj za končno dogotovljeno zgradbo našega cilja.

Zgodovinski kongres, na katerem se izvede združitev vseh mladih slovanskih borcev za našo idejo, se vrši tekoče leto v mesecu septembru pri nas in bo vtisnil časten pečat naši beli Ljubljani in našemu krasnemu Bledu. Da, ravno naša mila Slovenija bo nudila idealnim kmetskim sinovom ruskega, poljskega, češkoslovaškega, bolgarskega, lužiško-srbskega in naših jugoslovanskih narodov svojo gostoljubno streho, pod katero bodo venčali svoje dosedanje delo s stvoritvijo enotne fronte, potrebne za doseg končnih ciljev.

S tem pa je nam Slovincem naložena težka naloga tehnične izvedbe kongresa. Zato je treba temeljitih priprav in izdatne podpore vsega našega kmetskega naroda, da se izkažemo dorastle tej nalogi in vredne časti, ki smo jo s tem deležni.

Reka resnica teče po prekopi zmot. (Rabindranat Tagore.)

Kmetijsko šolstvo.

rez izobrazbe ni napredka. O tem je gotovo prepričan vsak treznomislec človek. Pa vendar se dobijo ljudje, ki so mnenja, da je izobrazba le privilegij nekaterih stanov. Za kmeta, mislijo, da ni treba izobrazbe. Če zna kmet le plug voditi, motiko vihteti in sejati, pa je zadosti. Žal, da tako nazadnjaško naziranje ne vlada samo pri nekmetih, temveč da je tudi mnogo kratkovidnih kmetov mnenja, da jim šolanje ne more koristiti, ali morda, da jim zna celo škoditi. To nenaravno, zanikarno naziranje, ta animoziteta proti šolski izobrazbi kmeta mora pasti, če nočemo, da bo kmetijski stan vsled nje težko prizadet.

V dobi pare, elektrike, brezžičnih brzozjavov in telefonov, v dobi aeroplanov in električnih valov ne velja več ta smešni nazor. Tudi kmet mora znati več, kakor kopati, orati in sejati, če naj v svoji stroki napreduje in ne zastaja za drugimi produktivnimi stanovi.

Borba za kruh je težka in sigurno je, da bo le tisti v njej obstal, ki bo zanjo dobro oborožen. Posluževati pa se mora v svoji stroki najnovejših izumov in izkustev, da jo lahko prestane.

To velja tudi za kmeta. Čedalje težavnejši je njegov obstanek in ako ne bo znal izkoristiti vseh izkustev moderne vede, mora propasti.

Kmet mora poznati sestavo zemlje, življenje milijonov malih bitij in bistvo kemične preosnove v njej, ki povzročajo godnost zemlje in nje sposobnost, da prehranjuje kulturne rastline.

Kmet mora poznati življenje rastlin in živali, mora poznati ustroj in razvoj rastlinskega in živalskega trupla, način razmnoževanja rastlin in živali in njih najvažnejše življenske pogoje. On mora poznati škodljivce in sovražnike kulturnih rastlin in živali in celo vrsto najvažnejših naravoslovnih nauk, da jih zamore sebi v prid obrniti. Zato lahko smelo trdimo, da brez strokovne izobrazbe ni naprednega kmetovanja.

Zadostno izobrazbo za svoj težavni poklic zamore dobiti kmet *le v kmetijski šoli*. To so napredni kulturni narodi že zdavnaj spoznali in zato so posvečali kmetijskemu šolstvu največjo pažnjo.

Uspehi pa niso izostali. Ako pogledamo sijajni napredek na polju kmetijske proizvodnje v Danski, v Nemčiji, v Češkoslovaški in drugod, vidimo sadove kmetijske naobrazbe v napredku in blagostanju kmetskega stanu.

Najbolje to vidimo v Češkoslovaški državi, ki nam je najbližja in ki je v mnogem podobna naši državi, dasi je bolj industrijalna. Češkoslovaška je približno tako velika kot naša država in šteje le nekaj več prebivalstva.

Dasi se tam niti polovica prebivalstva ne peča s kmetijstvom, ima silno lepo razvito kmetijsko šolstvo. Že leta 1921/22 so bile tam 4 visoke kmetijske šole, ena kmetijska akademija, 7 srednjih kmetijskih šol, 27 poljedelskih, 96 zimskih gospodarskih, 9 specijelnih šol, 2 vinarsko-sadjarški in vrtnarski in 10 nižjih kmetijskih šol, skupaj 156 kmetijskih šol.

Za šolanje kmetskih gospodinj je imela Češkoslovaška seminar, 3 višje dekleške, 2 dvoletni, 16 enoletnih in 5 zimskih, skupaj 38 gospodinjskih šol.

Pri tem je pa pomisliti, da je v velikem delu te države (Slovaška in Karpatska Rusija), ki je bil prej pod Madjarsko, kmetijsko šolstvo zelo zaostalo in da so ga tam šele po vojni pričeli organizirati. Nobenega dvoma ni, da bo v nekaj letih število kmetijskih šol narastlo na celih 300. Že danes ni na Češkem večjega kmetskega gospodarja, ki ne bi bil absolvent kmetijske šole. Boljšim gospodarjem ne zadostuje več nižja šola in obiskujejo srednje šole.

Pa poglejmo kako je pri nas?

Na žalost zelo slabo.

Mi, ki smo kmetska država prve vrste, kjer se preživlja 80% vsega prebivalstva od kmetijstva, imamo kmetijskih šol zelo malo. Imamo sicer dve visoki šoli (v Zagrebu in v Beogradu) in tri srednje (v Mariboru, Križevcih in Valjevem), pa zelo malo *nižjih kmetijskih šol*, ki so v prvi vrsti namenjene za šolanje kmetskih gospodarjev.

V celem imamo sledeče nižje kmetijske šole: v Sloveniji tri in sicer: v Mariboru (vinarsko-sadjarška) v Št. Jurju in na Grmu; na Hrvaškem tri (Križevac, Požega in Ilok); v Bosni eno, v Banjaluki (še-le osnovana); v Banatu dve (Ada in Vršac, slednja še-le osnovana); v Dalmaciji eno (Glavica pri Kninu); v Srbiji: pet in sicer v Bitolju, v Bukovu (najboljša in najstarejša), v Čupriji, v Šabcu in v Kraljevu).

V celem je toraj v vsej državi samo 15 nižjih kmetijskih šol in poleg tega še pet kmetijskih postaj (stanic), to je v Butmiru

(Bosna), v Leskovcu, v Kruševcu, Požarevcu in v Zaječaru v Srbiji. Vseh zavodov, kjer se je možno kmetu šolati, imamo, poleg visokih in srednjih šol, samo dvajset. Za kmetske gospodinje jih je pa v celem kakih pet.

Vidimo toraj, kako silno smo v tem oziru zaostali. Razmerna največ kmetijskih šol imamo še v Sloveniji, to je: eno srednjo, tri nižje in tri gospodinjske šole.

Na žalost pa opazamo, da se naš kmet za kmetijsko šolstvo manj zanima, nego n. pr. srbski kmet. Medtem, ko je v Srbiji toliko prosilcev za sprejem v kmetijske šole, da jih morajo vsako leto najmanj polovico odkloniti, je pri nas število prosilcev tako pičlo, da — če ne bi bilo naših zavednih rojakov iz italijanskega ozemlja — naših šol niti napolniti ne bi mogli. To je žalostno znamenje!

Mnogi gospodar tarna, da bi sicer rad dal sina v kmetijsko šolo, da pa mu je škoda, ker zgubi hlapca in delavca doma. Kako kratkoviden in sebičen je tak oče. Kaj ne pomisli, da dá svojemu sinu — nasledniku najboljšo doto s tem, da mu da potrebno strokovno izobrazbo? Tako sebično in kratkovidno naziranje mora proč iz kmetiskih glav — drugače smo izgubljeni.

Kako važnost polaga naša država na kmetijsko šolstvo se vidi v tem, da se čedalje več šol osnuje. Po razdelitvi države na oblasti je prevzelo nadzorstvo nad kmetijskimi šolami kmetijsko ministrstvo samo, kateremu so vse šole v državi direktno podrejene. Kakor je videti, postoji resna volja te šole čimbolj opremiti in izgraditi in dati kar najboljše pogoje za potrebno kmetsko izobrazbo.

Zadnji teden meseca marca se je v Beogradu vršila konferenca ravnateljev nižjih kmetijskih šol, ki jo je sklicalo kmetijsko ministrstvo. Konferenca je imela namen, da izdela predlog za novi zakon za nižje kmetijske šole in da izdela pravilnike o ureditvi teh šol, šolskega posestva, šolskega pouka, pravilnik o učencih, o učnem osobju, učni načrt, itd.

Vse kmetijsko šolstvo bo po izpeljavi tam izdelanih načrtov enotno urejeno.

Šole bodo dvoletne tam, kjer je ljudskošolska izobrazba pomanjkljiva, celo triletne. Teoretičen nauk mora biti v tesni zvezi s praktičnim, učencem se mora dati prilika, da se na zavodu v vseh kmetijskih panogah teoretično in praktično izvežbajo. Šole se morajo opremiti z vsemi modernimi pripomočki, tako za teoretičen, kot za praktičen pouk. V šole se bodo sprejemali v prvi vrsti le *kmetski mladeniči*, bodoči gospodarji, v

starosti od 14 do 18 let. Večji del učencev, ki jih po okrajih izberejo posebne komisije, se bo na zavodu šolal popolnoma brezplačno. Učenec dobi poleg vse potrebne oskrbe še celo tudi obleko in obutev brezplačno.

Naši kmetijski mladini, mesto da bi doma postavala ali celo posurovela, kar se žal često dogaja, se nudi toraj najboljša prilika, da se brez stroškov dobro pripravi za svoj bodoči poklic samostojnih kmetijskih gospodarjev. Noben pameten gospodar naj toraj te prilike ne zamudi. Naj izbere svojega najboljšega sina za svojega naslednika, naj mu da potrebno strokovno izobrazbo in z mirno dušo in lahko vestjo mu bo v starosti izročil rodno grudo svojo.

Gospodinjski tečaj „Zveze društev kmetijskih fantov in deklet“ na Brezovici.

Mara P.:

Rada bi, rada ...

Rada bi, rada pomladi brsteče,
žarkega solnca, zelenih lesov. —
Rada bi, rada dobrove dehteče,
da bi poslušala pesem cvetov.

Rada bi, rada na južne gorice,
da bi pogledala, je li tam maj,

da bi poslušala morja pravljice
in da pozdravila oljkin bi gaj.
V tihih spominih bi tamkaj postala,
ko je bilo vse še petje in smeh —,
potlej rdečih bi rož si nabrala,
da govorile o prošlih bi dneh ...

O oporoki.

(Konec.)

apustnik lahko izroči dedščino ali volila pod pogojem, v katerem slučaju dobi dedič ali volilojemnik zapuščeno premoženje ali predmet šele v slučaju, ako izpolni pogoj. Taki pogoji so n. pr. določilo, da se dedič ali volilojemnik z gotovo osebo ne sme poročiti. Ako se navzlic temu z dotično osebo poroči, izgubi svojo dedščino ali volilo. Ni pa dovoljen pogoj, da se dedič ali volilojemnik sploh ne sme poročiti. Ako je tak pogoj stavljen v testamentu, se to smatra, kakor

da pogoj sploh ni napisan. Samo vdove in vdovci, ki imajo otroke, morajo tak pogoj izpolniti, ako hočejo podedovati ali dobiti volilo.

Kakor rečeno, se oporoka ali del oporoke lahko vsak čas prekliče. Kot preklic velja okolnost, da je zapustnik napravil nov testament, ali da je testament uničil, prečrtal razne odredbe itd.

Lahko pa zapustnik tudi izrečno testament prekliče in sicer ustmeno ali pismeno. Za ustmeni preklic je potrebno toliko in takih prič, kolikor je potrebno za veljavnost ustmene oporoke. Za pismeni preklic pa zadostuje, da zapustnik sam preklic napiše in podpiše. Če pa zapustnik sam ne zna pisati ali čitati, potem je potrebno za pismeni preklic pridrževati vse iste oblike kakor pri pismenem testamentu, kjer zapustnik ne zna pisati in čitati. Tak izrečen preklic je na mestu, ako je zapustnik oporoko založil ali shranil, bodisi pri sodniji, ali pri notarju ali pri tretji osebi, pa mu je ni mogoče takoj dobiti nazaj, želi pa menjati svoje odredbe.

Na eno je treba vedno paziti pri sestavi oporoke: So gotove osebe, katerim zapustnik mora zapustiti del svojega premoženja, ako neče priti v nevarnost, da dotične osebe izpodbijajo oporoko. To so takozvani nujni dediči. Ti nujni dediči so njegovi otroci ali njih direktni potomci, ali če nima niti otrok niti drugih direktnih potomcev, njegovi starši. In sicer mora zapustnik zapustiti svojim otrokom ali potomcem polovico tega, kar bi dobili, ako bi zapustnik umrl brez testamenta, staršem pa eno tretjino. Ta del premoženja, na katerega imajo nujni dediči pravico, se imenuje dolžni delež. Ako bi zapustnik tem osebam ne zapustil ničesar ali tako malo, da bi s tem ne bil pokrit dolžni delež, imajo one pravico zahtevati iz zapustnikovega premoženja dolžni delež ali dopolnitev istega.

Ta pravica se jim odvzame samo iz sledečih razlogov: 1. ako se je nujni dedič odrekel pravici; 2. ako je po zakonu izključen iz dedne pravice (n. pr. ako je izvršil zločin proti zapustniku in mu ta ni odpustil, ali kdor je zapustnika prisilil ali na sleparski način zapeljal k izjavi poslednje volje itd.) in 3. ako je bil od zapustnika razdedinjen.

Razdediniti pa sme zapustnik nujnega dediča samo iz sledečih razlogov: 1. ako je nujni dedič ostavil zapustnika v potrebi brez pomoči; 2. ako je bil nujni dedič obsojen radi zločina na smrt, na dosmrtno ali 20 letno ječo, in 3. ako nujni dedič živi razuzdano.

Iz istih razlogov zapustnik lahko razdedini tudi svoje starše. Razen tega jih sme razdediniti še iz razloga, če so starši njegovo vzgojo popolnoma zanemarili.

Zapustnik more razdediniti nujnega dediča tudi v slučaju, da je ta zapravljivec ali zelo zadolžen, tako da obstoji nevarnost, da bi njegovi otroci ničesar ne dobili od dolžnega deleža. Toda v tem slučaju mora zapustnik zapustiti dolžni delež otrokom nujnega dediča. Zapustnik lahko razdedini nujnega dediča izrečno ali molče s tem, da mu ničesar ne zapusti. Dolžnost dedičev, katerim je zapustnik zapustil dedščino, pa je, da dokažejo pred sodnijo veljaven razlog razdedinjenja.

V dolžni delež se more vračunati vse to, kar je nujni dedič dobil kot darilo od zapustnika med živimi.

Da navedemo en primer. Posestnik umrje, zapustivši enega sina in dve hčeri. Vrednost njegove zapuščine znaša 150.000 Din. Ako ni napravil oporoke, dobe njegovi otroci, ker zakon ne dela razlike med sinovi in hčerami, niti med starejšimi in mlajšimi otroci, vsak po eno tretjino premoženja, t. j. po 50.000 Din. Če je pa napravil oporoko in zapustil svoje premoženje svojemu sinu, mora zapustiti vsaki hčerki najmanj po 25.000 Din, to je polovico tega, kar bi dobile, ako bi oče umrl brez oporoke. Če jim je zapustil manj, n. pr. samo po 10.000 Din, imata obe hčerki pravico zahtevati iz dedščine dopolnitev dolžnega deleža, torej še vsaka po 15.000 Din. Ako sta pa hčerki dobili, dokler je njun oče živel, kako darilo, n. pr. opremo, sme glavni dedič zahtevati, da se to darilo vračuna v dolžni delež. Ako je torej oprema bila vredna 5000 Din, sme hčerka, ki je to opremo dobila, zahtevati samo 10.000 Din kot dopolnitev k nujnemu deležu. Ako pa sta hčerki bili razdedinjeni vsled enega gori navedenih razlogov ali ako sta po zakonu izključeni od dedne pravice, ne smeta zahtevati ničesar. Ravno tako tudi

nimata pravice zahtevati dolžnega deleža ali dopolnitev istega, ako sta se veljavno odrekli dedni pravici, n. pr. ob priliki poroke.

Te odredbe so zelo važne zlasti za kmetska posestva. Priporočljivo je, da kmetska posestva ostanejo cela in da se ne razkosajo. Ako pa celo dotični, ki podeduje nezadolženo posestvo, mora istočasno prevzeti bremena, ki znašajo po zakonu skoraj polovico vrednosti posestva, in izplačati to v gotovini, je jasno, da ne more izhajati in je prisiljen odprodati dele zemljišča, da odplača svoje brate in sestre. V tem oziru je torej v zakonu pomanjkljivost, ki jo bo morala bodoča zakonodaja popraviti.

Zaenkrat je izhod iz tega položaja ta, da sodišča in cenilci širokogrudno tolmačijo te zakonske določbe in ne cenijo kmetijskih posestev previsoko, na drugi strani pa delajo na to, da se dotični otroci, ki dobe svoj delež izplačan v gotovini, odrečejo pravici, zahtevati dolžni delež. Kajti končno ne smemo pozabiti, da je najboljša dota, katero starši lahko zapuste svojim otrokom, dobra vzgoja, katera je edino zmožna, poleg pridnosti, varčnosti in zdravja, ustvariti in pospešiti gospodarski napredek vsakega posameznika.

Tukaj smo podali samo nekaj najvažnejših določil o oporoki, katerih poznavanje je vsakomur potrebno. — S tem pa predmet še daleč ni izčrpan. Zlasti tudi ne smemo pozabiti, da so določila o oporoki samo majhen del obširnih določb o dednem pravu sploh.

I. A. Krylov-I. Vdovič:

Kmet in razbojnik.

Kmet z majcene kmetije
na semnju kupil si golido je in kravo
in z njima tiho skoz dobravo
domov je šel po poti, ki se v polju vije.
Naenkrat padel je razbojniku v roké.
Razbojnik kmeta kakor lipo je olupil.
„Usmili se,“ zaplaka kmet, „ob vse
si me pripravil in pogubil.
Vse leto zbiral sem, da bi si kravo kupil,
kako sem veselil se tega dne!“
„Ej, le nikar ne srdi se name!“
usmiljeno razbojnik reče zdaj.
„Ker meni krave molzti trebalo ne bo,
naj bo tako:
Golido, na! — nazaj.“

Kar si, ne vidiš; kar vidiš, je tvoja senca. (Rabindranat Tagore.)

Zatiranje prašičje rdečice.

dečica je brez dvoma najvažnejša in najbolj poznana bolezen pri prašičih. Ker tudi pri nas pogosto nastopa in večina obolelih prašičev pogine, povzroča seve vsako leto ogromno gospodarsko škodo. Zato ne bo odveč, če tudi čitateljem *Grude* nakratko razložim, kaj je pravi vzrok te bolezni, kako se pojavlja in kakšna so sredstva za njeno uspešno zatiranje.

Prašičja rdečica je kužna bolezen. Povzroča jo poseben bacil (glivica), ki zaide s hrano v čreva in odtod v kri, kjer se v kratkem času silno razmnoži. Dokazano je, da se rdečično kuživo ne raznaša po zraku, temveč se zdravi prašiči okužijo ali neposredno, če pridejo v dotiko z bolnimi, ali pa posredno s krvjo, mesom, blatom in z odpadki bolnih svinj kakor tudi z okuženo klajo in vodo. Od trenutka okužbe pa do izbruha bolezni preteče po 1—5 dni.

Rdečica se pojavlja vse leto, najrajše pa ob vročih poletnih mesecih. Napada vse prašiče brez ozira na pasmo in starost, vendar se najčesteje loteva mlajših v starosti 3—12 mesecev.

Značilno je, da rdečica ponajveč izbruhne hipoma in napade po več prašičev enega hleva. Prašiči obole težko iznenada, brez predhodnih znamenj, ter kažejo že takoj v začetku bolezni telesno toplino 41—42°. Tudi po trebuhu in med nogami so vroči, v tem ko je rilec suh, včasih gorak, včasih mrzel, ušesa pa so hladna. Za jed se ne menijo veliko ali nič, pač pa so navadno hudo žejni. Bolno prase se najčesteje zarije v slamo ali se potisne v temen kot, težko sope in se ne zmeni za okolico. Pri otipanju trupla vsled bolečin stoka in bolestno cvili. Drugi dan bolezni nastopi navadno zapečeno blato ali popolna zaprtost, na notranji strani nog, po trebuhu, pod vratom in po uhljih pa se prikažejo neboleče rdeče lise. Po teh rdečih pegah je bolezen tudi dobila svoje ime.

Ako ni hitre pomoči, oboleli prašiči skoro vsi poginejo v 24—48 urah. Neredko pa pogine obolelo prase že tekom 12 ur. V takih primerih koža sploh ne pordeči ali pa šele po smrti.

Semintja nastopa lažja vrsta rdečice, takozvana koprivčasta groznica. Pri tej dobe oboleli prašiči hudo vročino in zapeko. Čez 1—2 dni se jim izpahnejo na vnanji strani stegen, po

križu, plečih in vratu temnordeče, okrogle ali štirikotne nabrekline, ki izgledajo kakor opekline kopriv. Te nabrekline niso boleče in v nekoliko dneh zopet izginejo. Koprivčasta groznica, ki ni nič drugega nego milejša oblika prašičje rdečice, traja teden dni ter obolele svinje po navadi ozdravijo. Pač pa prebolele svinje še dalje časa kažejo težko hojo in bolečine v zadnjih nogah. Ta vrsta rdečice se tudi kaj rada ponovi in potem skoro redno konča s smrtjo.

Nikjer prašičerejci toliko ne grešijo, kakor pri ozdravljenju za rdečico bolnih prašičev. Oboleli prašič se poliva z vodo, zalivajo ga z vsakovrstnimi zdravili, drgnejo ga ne samo domači, ampak tudi sosedge pridejo pomagat, s čimer pogosto prenašajo rdečico med svoje prašiče. Redno se tudi pušča kri na repu ali ušesih. Vse to brez koristi, ker se s tem prašič le vznemirja. Puščanje krvi pa mu celo škoduje, ker slabi srce. In vendar imamo v rdečičnem seru prav učinkovito sredstvo proti rdečici.

Ker se da rdečica uspešno lečiti samo s cepljenjem, je čimprej poklicati živinozdravnika. Res je sicer, da cepljenje z zdravilnim rdečičnim serom gotovo pomaga le tedaj, ako se izvrši takoj v začetku bolezni, vendar naj se po možnosti vsakokrat pokliče živinozdravnik, ki bo z zasilnim cepljenjem rešil vsaj druge, navidezno še zdrave, toda okužbe sumljive ali pa že okužene prašiče v ogroženem hlevu. Do prihoda živinozdravnika pa naj bo oboleli prašič v miru kje na svežem zraku. Okoli prsi mu devaj mrzel ovitek, katerega je seve menjati, predno se posuši.

Veliko lažje nego ozdraviti, se more rdečica preprečiti. To pa se doseže z varnostnim cepljenjem. Pri tem se še zdravi prašiči umetno okužijo z rdečičnimi bakterijami, obenem pa se jim vbrizga zdravilni rdečični serum. S tem, da prašiči obolijo za rdečico in jo prebolijo, so zavarovani pred rdečico 5—6 mesecev. Ker se ta bolezen najrajše pojavlja v poletnih mesecih, je najprimernejši čas za cepljenje spomladi ali začetkom poletja.

To cepljenje se je na Slovenskem doslej dobro obneslo, vsled česar ga toplo priporočamo. Stroški cepljenja so nizki v razmerju s škodo, ki jo imajo prašičerejci leto za letom vsled nesreč po rdečici.

Poleg varnostnega cepljenja je za zatiranje rdečice najvažnejše, da se izvrši temeljita razkužba okuženega hleva in vseh predmetov, ki so prišli v dotiko z bolnimi prašiči, ter tako zatró vse bolezenske klice. Razkužbi je torej posvečati kar največjo pozornost in jo je vselej izvršiti natanko po navodilih živinozdravni-

kovih. Ravnotako je nujno potrebno, da se ob zasilnem klanju prašičev klavni prostori ter vsa orodja in posode, ki so se uporabljale pri klanju, najvestneje očistijo in razkužijo.

Ker se prašičje rdečice lahko naleze tudi človek in utegne tako okuženje povzročiti težko bolezen, je pri takem zasilnem klanju potrebna posebna pazljivost. Paziti je zlasti na to, da se pri klanju in razdevanju zaklanih obolelih prašičev nihče ne ureže; osebe pa, ki imajo ranjene roke, naj sploh ne sodelujejo pri takem zasilnem klanju.

Iz povedanega sledi jasno, da je uspešno zatiranje prašičje rdečice v prvi vrsti odvisno od prašičerejcev samih. Naj bi to moje razlaganje pripomoglo, da se število nesreč vsled rdečice kolikor mogoče zmanjša! Če se to doseže, dosežen bo tudi namen teh vrstic.

Dipl. agr. A. Jamnik:

Razvoj piščeta v jajcu.

(Dalje.)

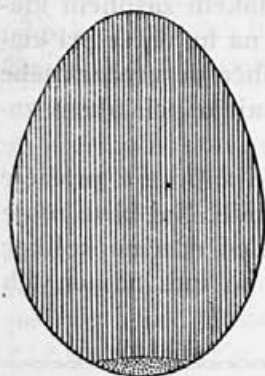

atančno opisovati vzrok in vpliv, da se in kako se pojavi življenje v jajcu ni mogoče po dosedanjem stanju vede popolnoma natančno in pravilno odgovoriti, ker je to pač skrivnost narave. Z raznimi raziskavami je bistri človeški duh pač razkril že marsikak teman kotiček v delovanju narave, vendar je glavno vprašanje vedno še zavito v bajno meglo. Postanka življenja si vendar še ne moremo razložiti razen onih pojavov v razvoju mladiča, ki jih moremo opazo-

vati s svojimi čuti.

Če se je moško seme pravilno združilo s kaljo, ki je v rumenjaku, tedaj se začne plod razvijati v njem, če vpliva na jajce pravilna gorkota. Rumenjaki, ki se iz njega jemljejo snovi za ustvaritev telesa, je obdan, kakor že vemo, z neko kožico, ki jo imenujemo klična kožica, prava kal pa plava v neki prozorni tekočini. Kadar vpliva nanjo že nekaj časa toplota, tedaj se ta kal, ki ji tudi zaplodek pravimo, začne razvijati in dobi podolgasto obliko, kar lahko opazimo že po 12 do 24 urnem valjenju. Če imamo pripravljeno cev, kamor je možno vtekniti jajce, ne po dolžini, ampak po širini (gl. pod. 1 v 2. št. *Grude*) in jo držimo proti

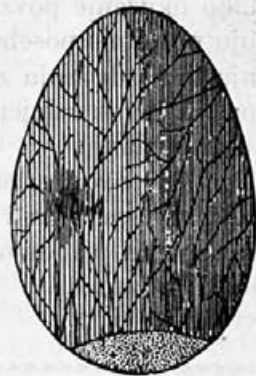
luči, ter potem pogledamo v cev, lahko opazimo v jajcu, ki se je valilo vsaj 20 ur, oni zaplodek, ki se je že precej povečal in se nekako zoblčil v podobi majhnega fižola. Ob takem pregledovanju lahko tudi opazimo, katero jajce je oplojeno in katero ni oplojeno. Ne-

Podoba 2.

Podoba 3.

Podoba 4.

oplojeno jajce (glej pod. 2) je popolnoma čisto, v nekaterih jajcih pa zapazimo nekaj temnega (glej podobo 3). Če v takem jajcu po 16 do 20 urnem valjenju ne opazimo kali v podobi majhnega fižola, tedaj vemo, da ni pravilno oplojeno. Neoplojena in nepravilno oplojena jajca lahko vzamemo izpod koklje, ker se iz njih itak nič ne izleže.

(Dalje prih.)

Mara P.: ✓

Večer.

Za goró je že umrl dan,
solnce v zlati je odjadralo pristan.
Mir prelestnih tmin razvil je perotnice
in prepodil težko pesem dneva. —
Sključeni težak je dvignil razorano lice,
pokoju sladek mu srce ogreva...

Gustav Strniša: ✓

Na vrtu ...

Na vrtu je rožmarin zdavnaj zvenél,
zaman ga s solzicami sem zalivala;
a nagelj na oknu bo zvesto cvetel,
kot včasih, ko s fantom sem v mraku kramljala —

Saj v srcu ljubezni cvet vedno brsti —
a fanta nazaj več ne bo;
tam v tuji deželi nezvesti živi
in tuja dekleta mu šopke vijo.

RAZGLEDI

ORGANIZACIJA.

Vsem našim društvom! Širite, naročajte in berite *Grudo!* Zavednega človeka ne sme biti med nami, ki ne bi imel *Grude*. Naročnina je tako skromna, da ne more biti nobenega izgovora.

Vsem društvom kmetijskih fantov in deklet. Ker prihajajo često prošnje za predavanja prepozno, tako da *Zveza* ne more vsem ustreči, prosimo, da se nam vse tozadevne želje (kraj, dan, ura in o čem naj se predava) sporočijo po možnosti vsaj 14 dni prej. Na ta način bo mogla *Zveza* željam društev vselej ugoditi.

Kamnik. V nedeljo, dne 11. maja, je zborovala kmetijska mladina kamniške okolice v Kamniku. Predsednik *Zveze* društev kmetijskih fantov in deklet je obrazložil navzočim potrebo, da se naša kmetijska mladina organizira v stanovski organizaciji, in podal jasno sliko, kako važen pomen imajo naša društva za izobrazbo in napredek našega kmetijskega stanu. Po živahni in stvarni debati, ki je pokazala, kako trdna je že stanovska zavest tukajšnjega kmeta, se je sklenilo ustanoviti društva kmetijskih fantov in deklet v Komeni, Šmartnem pri Tuhinju, Podgorju in Radomljah ter se je izvolilo pripravljalne odbore, ki naj ustanovitev izvedejo in takoj začnejo z delom. — Prepričani smo, da bo začelo sedaj pri nas novo življenje, ki bo stanje našega kmetijskega ljudstva vsestransko izboljšalo in mu prineslo zaslužno blagostanje.

Naši fantje v praksi na Češkem. Kakor smo že poročali v prvi številki *Grude*, je poslala *Zveza* društev kmetijskih fantov in deklet nekaj naših fantov na Češko, da spoznajo tamkajšnje gospodarske razmere in se izpopolnijo v modernem kmetijstvu. Nastanjeni so pri velikih čeških posestnikih v okolici Prage. Pred kratkim smo dobili od tov. Brecljnika pismo, v katerem poroča, da so ga bratje Čehi sprejeli kot sina in brata, da se čuti srečnega, ker mu je *Zveza* omogočila, udeležiti se praktičnega izobraževanja na Češkem, od katerega bo imel za svoje življenje velike koristi. Škoda, da se naša mladina premalo briga za take ugodnosti, ki bi ji brez vsakih stroškov prinesle neizmerne koristi.

Kongres češke kmetijske mladine se vrši v dneh 15. do 17. t. m. v Pragi. Naša *Zveza* društev kmetijskih fantov in deklet pošlje na kongres dva delegata, ki se bosta o tej priliki podrobno razgovarjala s češkimi tovariši tudi o kongresu vseslovanske kmetijske mladine, ki bo na jesen v Ljubljani in na Bledu.

ŽENSTVO.

Našemu ženstvu! Kakor je *Gruda* obljubila, tako bo tudi delala. Opozorjamo vse naše ženstvo, da bo *Gruda* bolj in bolj posvečala pozornost tudi ženskem vprašanju. Ženski del pa bo seveda tem boljši, čim več bo imel naročnic. Ako bo naše ženstvo hotelo prav spoznati in upoštevati našo dobro voljo, bo dobilo v *Grudi* lahko zvesto svetovalko in zaščitnico.

Naša dekleta opozarjamo posebej, da pričnemo v 4. številki Grude priobčevati zanimiv in poučen spis o gojenju sobnih rastlin. Spis je pisan živahno, zanimivo in lahko umljivo in upamo, da bomo z njim ustregli vsem našim naročnicam. S tem hočemo pa tudi okrepiti in poživiti stari in lepi običaj. Kjer so dekleta pri hiši, tam naj bodo okna polna cvetja. Cvetje je znak zdrave, vesele mladosti, mladost pa porok srečne bodočnosti.

Obrekovanje in opravljanje. To sta dva pojma. En pojem je obrekovanje, drugi opravljanje, vendar sta tako tesno zvezana drug z drugim, hodita takorekoč roko v roki eno pot, da je izključeno, da bi bila kdaj ločena.

Obrekovanje je pojem, s katerim zaznamujemo zlo besedo, izrečeno v škodo svojega bližnjega, neresnično besedo, s katero namenoma krademo čast svojemu bližnjemu. Opravljanje pa je sicer le zlobno govoričenje o slabostih in napakah ljubega bližnjega, ne da bi hoteli s tem škoditi njegovemu ugledu.

Kakor izgleda na videz opravljanje precej nedolžno, ni, ker gre, kakor že zgoraj omenjeno, roko v roki z obrekovanjem. Obrekovanje je podlo in nizkotno, lahko pa trdimo, da je opravljanje njegova posestrima.

Prevdarimo. Kolikokrat ko se govori o ljubem bližnjem v njegovi nena- vzočnosti o njegovih dejanjih in nehanjih se držimo zgolj resnice? Vsako opravljanje je več ali manj podkrepjeno z obrekovanjem in zavijanjem, ker opravljaljvcu ne zadoščajo sama dejstva, nego mora pritakniti to in ono, da doseže pri poslušalcu tisti uspeh, katerega želi imeti. Kakor gresta obrekovanje in opravljanje roko v roki, tako gresta roko v roki tudi opravljaljvec, oziroma obrekovalec in poslušalec, predno se zavesta, sta oba že eno in se ne ve, kje je kateri začel in drugi končal.

Opravljanje je namakanje tujega perila v gnojnici, kdor ga namaka, je sam

osmrajen. Obrekovanje pa je tatvina časti bližnjega.

Koliko je ljudi, ki v družbi ne vedo drugega govoriti, kakor pretresati kosti in obisti bližnjemu, ki ni navzoč; največja slast jim je brskati po tujih predalih in po tujih smeteh, se rajši spodtikajo na napakah bližnjega, ne klecnejo pa pod plazovi lastnih grehot.

Koliko gorja je že povzročilo obrekovanje, koliko solza opravljanje. Koliko bi bilo lepše na svetu, ko bi ljudje teh strasti ne poznali, ko bi hotel človek na človeku videti le to, kar je lepega in dobrega, od njegovih napak pa naj bi se obrnil, šel preko in mimo njih, kakor gremo mimo stvari, ki nam niso nič mari. Žal je narobe. Po napakah brskamo in iztikamo, in če so v resnici premajhne, jih kolikor mogoče zlobno povečamo, vrline in dobrote pa prezremo, ker smo premalo vzvišeni nad vsakdanjostjo, da raje gazimo po blatu, kakor da bi hodili po solnčnih poteh lepote in dobrote.

Utva.

Moten kis se izčisti, če na liter kisa pridenem dve kavini žlički svežega mleka. Po 24 urah se čisti kis previdno pretoči, tako da nesnaga ostane na dnu. Ako kis ni pri prvem poskusu popolnoma čist, naj se to ponovi še enkrat.

Kako se da sol porabiti? Razen za soljenje jedil se sol lahko porabi:

V špiritu raztopljena sol odstrani iz sukna mastne madeže.

S soljo, raztopljeno v kisu se izvrstno čistijo medene kljuge in druge medene stvari.

Madeže od rjavine ali črnila odstraniš s soljo, raztopljeno v limonovem soku na solncu.

Za kokoši. Ako se kokošim med pičo po enkrat na teden primeša nekoliko zrezane čebule in krhelj česnja, je to zelo zdravo zanje. Pridno nosijo, ako se jim po zimi večasih primeša med pičo zmečkano brinjevo zrnje in rožmarin. Posebno je to zdravo, če se jim to polaga v času, ko misijo.

Negovanje rok. Roke postanejo od trdega gospodinjjskega dela raskave in okorne in ni prijetno s takimi rokami ukvarjati se s šivanjem, pletenjem ali drugim ročnim delom. Lahko pa tudi zelo izdelane roke kolikor toliko napraviš mehke in prožne, ako posvetiš temu vsak dan par trenutkov časa, in sicer to zvečer, ko odpraviš glavna dela ali predno ležiš k počitku. Umij si tedaj roke v mlačni vodi z milom. Ko jo dobro izplakneš in so že čiste, potegni še parkrat z mokro roko po milu. To milo sedaj razmaži po rokah, da se vsesa v kožo in potem obriši roke do suhega, ne da bi jih še kaj izplaknila. Ako imaš glicerín, namaži jih še z glicerínom; če ga nimaš, ti tudi že samo zgoraj navedeno negovanje mnogo pripomore, da imaš roke gladke in mehke za šivanje in druga ročna dela. Se bolj bo to izdalo, ako vsakikrat razmažeš milo po rokah, kadarkoli si čez dan roke umiješ.

„Ženski svet“ se imenuje mesečnik, ki ga izdaja Žensko dobrodelno združenje v Trstu. Komaj eno dobro leto izhaja, in že se je razširil tudi po Jugoslaviji, posebno pa v Sloveniji. In kako bi ne, ko prinaša poleg leposlovnih vsebin tudi prekornostne nauke in nasvete za gospodinje in matere. V vsaki številki prinaša obširno in bogato prilogo z načrti za ročna dela, nad katerimi imajo naša marljiva in lepote željna dekleta toliko veselja. Z letošnjim letom pa bo prinašal poleg teh prilog štirikrat na leto še modne risbe in krojne pole, ki bodo našemu žensktvu gotovo v velik prid, da si bo lahko samo pomagalo v šivanju. Takega lista Slovenke doslej še nismo imele in ni čuda, da se je ta list tako prikupil in si našel pot že po vseh krajih naše domovine.

Čista okna so zrela snažne in pridne gospodinje.

POMENKI IN NASVETI

Denarni zavodi v naši državi. V „Privrednem pregledu“ je navedena zanimiva statistika naših denarnih zavodov. Iz nje navajamo samo najvažnejše podatke. Največje število bank je koncentrirano v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu in v Ljubljani. Beograd ima 70 lokalnih bank in 16 filijalk — vsega skupaj torej 86 bank. Zagreb ima 33 samostojnih bank in 8 filijalk — skupaj 41. V Sarajevu je 18 bank in 9 podružnic — skupaj 27, cela Slovenija pa ima 12 bank in 48 podružnic. Beograjske banke imajo po celi državi 62 podružnic, zagrebške 121, sarajevske 54 in slovenske 39. Iz tega je razvidno, da imajo zagrebške banke najbolj razprostrto mrežo podružnic po naši državi, kar je velikega pomena za Zagreb, ker potegne na ta način ves denarni promet nase in postaja odločujoč faktor v finančnih zadevah.

Statistika prebivalstva Jugoslavije:

	Površina v 1000 km ²	Absol. preb. milijoni	Gostost na 1 km ²
Severna Srbija	48.3	2.9	59
Južna Srbija	39.—	1.4	36
Vojvodina	20.9	1.6	76
Hrv. in Slavonija	43.5	2.6	60
Slovenija	17.4	1.—	57
Bos. in Hercegov.	51.2	1.9	37
Črna gora	14.2	0.5	31
Dalmacija	12.8	0.6	42
	247.3	12.5	49
	tisoč km ²	milijon	povprečno na 1 km ²

Mokre čevlje obesi, da se tudi doplati posuše.

Usnje shranjuj na zračnem in hladnem prostoru. Če namažeš usnje z mešanico: 1 del kafe in 9 delov terpentinskega olja, se ga podgane in miši ne lotijo. Tako namazano usnje tudi ne splesnuje.

PROSVETA.

Z ognjem in mečem. Na to lepo delo, ki smo ga kratko omenili že v 2. številki Grude, še posebej opozarjamo naše bralce.

Z istim zadovoljstvom kot roman „Z ognjem in mečem“ bo sprejela čita-joča javnost tudi roman „Potop“, ki je začel izhajati v snopičih pri Tiskovni zadrugi. Tudi druga knjiga Sienkiewiczovih del je okrašena z lepimi ilustracijami. Knjiga bo zlasti dobrodošla društvom po deželi za njihove knjižnice. Naročila sprejema tiskovna za-
druga v Ljubljani.

Splošna knjižnica je v svojem 26. zvezku izdala lepo dramo ruskega pisatelja L. Andrejeva: *Črne maske*. Dramo je vzorno poslovenil Josip Vidmar. Kdor ljubi resna, globoka leposlovna dela, bo z naslodo segel po tej knjigi. Cena vez. Din 17.— broš. Din 12.— Po pošti Din 0:80 več. Dobi se po vseh knjižgarnah.

PO SVETU.

Češko-slovaška republika meri 140 tisoč 485 km² ter ima skupno 13 milijonov 366.080 prebivalcev, in sicer po narodnosti:

Čeho-slovakov	8,759 186	ali	655 ³⁰ / ₁₀₀
Rusov	459 345	ali	34 ⁴⁰ / ₁₀₀
Nemcev	3,122.390	ali	233 ⁶⁰ / ₁₀₀
Madžarov	745.935	ali	55 ⁸⁰ / ₁₀₀
Poljakov	75 656	ali	5 ⁷⁷ / ₁₀₀
Židov	180 332	ali	13 ⁵ / ₁₀₀
Drugih	23 235	ali	1 ⁷⁰ / ₁₀₀

Skupaj 13,366.080 ali 1000⁰/₁₀₀

Državni prapor je rdeč-bel, med obe barvi pa je vtisnjena modra v obliki klina. Sedanji prezident je T. G. Masaryk, rojen 7. marca 1850 v Hodonini na Moravskem. Njegov oče je služil kot kočijaž. On sam se je učil najprej klu-

čavničarstva. Ker je pa bil zelo nadarjen dečko, je šel pozneje na realko, potem v gimnazijo in na univerzo, kjer je dovršil filozofske študije. Radi njegovih velikih zaslug, ki si jih je pridobil za osvoboditev češkega naroda izpod avstrijskega jarma, je bil izvoljen za predsednika republike do njegove smrti. Sicer ne sme biti po ustavi nihče dalje prezident kakor dve leti. Predsednika voli narodna skupščina. Sedanji predsednik češke vlade je Antonin Švehla, pristaš agrarne stranke, kateri je obenem vodja in predsednik.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Prihodnja, 4. št. Grude izide 4. junija, tako da jo bodo vsi naši naročniki že imeli o binokostnih praznikih v rokah.

V četrti številki pričnemo s posebnim oddelkom **Šala in zabava**, ki bo skrbel tudi za smeh. Hoteli smo ga uvesti že v tej številki, pa nam zaradi pomanjkanja prostora to — žal — ni bilo mogoče. V tem oddelku bomo prinašali raznovrstne smešnice, uganke itd. Za pravilno rešitev uganek bomo razpisovali tudi nagrade, vendar opozarjamo že danes, da bodo imeli pravico do nagrad samo naročniki **Grude** in člani njihovih družin.

Sotrudnikom za poslane prispevke lepa hvala. Kar je porabnega, pride vse na vrsto.

Sotrudnike strokovnega dela Grude uljudno prosimo, naj stvari, ki so vezane na **gotove termine**, pošiljajo tako, da jih bo mogoče pravočasno objavljati.

Devištvo je bogastvo, izvirajoče iz prekipavajoče ljubezni.

(Rabindranat Tagore.)

Zena, v tvojem smehu je godba življenjskega vira.

(Rabindranat Tagore.)

Dekle, kakor modrina jezera razodeva tvoja preprostost globočino tvoje iskrenosti.

(Rabindranat Tagore.)

TRGOVSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA

Dunajska cesta v lastni stavbi
Kapital in rezerve D 18,300.000

Sprejema denarne vloge
na hranilne knjižice in tekoči račun
in jih obrestuje najugodneje.

Kupuje in prodaja
vrednostne papirje, valute, devize,
čeke itd.

Eskontira in vnovčuje
menlice, devize, kupone itd.

Izvršuje
izplačila na vsa tu- in inozemska
tržišča.

Daje predujme
na vrednostne papirje in vsakovrstno
blago.

Posreduje
pri borznih naročilih vestne in
kulantno.

Izdaja
uverjenja in akreditive.

Finansira
industrijalna, trgovska in obrtna
podjetja.

PODRUŽNICE: Maribor, Novomesto, Rakek, Slovenjgradec,
Slov. Bistrica, Konjice. EKSPozITURA: Meža - Dravograd.

TELEFONI: 139, 146, 458.

BRZOJAVI: Trgovska.

J. BLASNIKA NASLEDNIKI

Ljubljana, Breg št. 12

tiskarski in litografični umetniški zavod

ki je najstarejši in edini iz prejšnjega stoletja v Sloveniji.

Opremljen z najmodernejšimi stroji
in na splošno zmožen vsake konkurence.
Izvršuje vsakovrstne ilustracije,
eno- in večbarvne, plakate in etikete,
slike, reklamne in merkantilne
tiskovine, revije, knjige, časopise,
pisma, kuverte, račune, vizitke
in vsa druga v to stroko spadajoča
dela po lastnih osnutkih in načrtih
naročnikov.

Knjigotisk. Kamenotisk. Offsettisk.

„SPLIT“

delniška družba za cement Portland
Ljubljana

Tvornica „SPLIT“ d. d. za cement Portland jamči,
da je njen prvovrstni Portland cement znamke

„SALONA“ (TOUR)

na svetovnem tržišču zbog enakomerne kvalitete
pri konzumentih nadvse priljubljen in vpošteván.

„SALONA“

ima sledeče prednosti:

Stalna in enakomerna teža. — Naravna sivozelenkasta barva. — Nadvse fino zmlet. Jaka kakovost, vsled tega tudi prihranek v uporabi. — Prost od vsake druge primesi. Čas strnenja (vezave) stalen in enakomeren.

Priporoča se osobito za :

Vsakovrstna betonska in železobetonska dela, vodne naprave, izdelavo vsakovrstnih tudi najfinejših cementnih izdelkov, umetni marmor itd., mostove, železobetonske stavbe, vodne rezervoarje, morska pristanišča, tlakovanje cest, izdelovanje cementne opeke ter za vsa še tako fina in komplicirana dela iz cementa sploh.